

"İkinci fark: Vahiy gölgesizdir, sâfidir, havassa hastır. İlham ise gölgelidir, renkler karışır, umumîdir." Ne demektir, açıklar mısınız?

"İkinci fark: Vahiy gölgesizdir, sâfidir, havassa hastır. İlham ise gölgelidir, renkler karışır, umumîdir. Melâike ilhamları ve insan ilhamları ve hayvanat ilhamları gibi, çeşit çeşit, hem pek çok envâlarıyla, denizlerin katreleri kadar kelimat-ı Rabbâniyenin teksirine medar bir zemin teşkil ediyor." (1)

Bu paragrafı üç şekilde anlamak mümkündür:

Birisi; vahyin lafzı da manası da Allah'a ait olduğu için, vahiyde herhangi bir şaibe veya yanılma olamaz. Bu cihetle onun üstüne bir gölge, bir şaibe giremez. Tam manası ile doğru ve haktır. İlhamın ekseriyetle manası Allah'tandır; ama lafız ve ifade biçimi kula ait olduğu için, vahyin derecesine çıkamıyor.

İkincisi; vahiy sağlam ve garanti altına alınmış bir tarz ve yol ile gelir. Cebrail (as) gibi doğru ve sadık bir vasıta ile geliyor. Bu sebeple vahyin geliş tarzında herhangi bir kuşku ve endişeye mahal yoktur. Lakin ilhamda böyle bir garanti söz konusu değildir. Bu yüzden ilham, vahiy gibi insanları bağlayıcı bir delil değildir.

Üçüncüsü; vahye mazhar olan peygamberlerin, kabiliyet ve mizaçları, vahyi eksiksiz ve tam kabul eder. Yani vahyi orjinali ile alıp, insanlara orjinali ile yansıtır. Kabiliyet ve mizacın tesiri altına alıp, vahyi kendi rengine hapsetmez. İlham öyle değildir. İlhama mazhar olan evliyalar, ilhamı kendi kabiliyeti nispetinde alırlar ve insanlara o nispette yansıtırlar. Yani peygamberlerin vahyi mizaç ve kabiliyet noktasından objektif ve nesnel iken, evliyaların ilhamı mizaç ve kabiliyet noktasından subjektif ve öznelidir. Bu yüzden vahiy evrensel, ilham ise değildir.

(1) bk. [Şualar, Yedinci Şua](#).